

роблять лідерство більш ефективним. При цьому саме творча спрямованість менеджера є основною передумовою його високих лідерських якостей.

Академік В.Г. Кремінь зазначав, що сьогодні дуже важливо, щоб підготовка високопрофесійних педагогічних працівників відповідала інтеграційному критерію: «педагогічна майстерність мистецтво комунікування нові технології», а від себе ще додала – «менеджерська майстерність». [7; с.235].

Список використаних джерел та літератури

1. Андрушків Б.М. Основи теорії та практики управління. Л.: Світ, 1993-201с.
2. Березняк Є.С. Руководство современной школой / Некоторые вопросы и проблемы/. – К.: Рад. школа, 1977 – 168с.
3. Бєсєдін М.О., Нагаєв В.М. Основи менеджменту: оцінно – ситуаційний підхід:
4. Введенський В.Н. Моделювання професійної компетентності педагога (В.Н.Введенський)
5. Гуменюк В.В. Організація інформаційної системи управління навчально-виховним процесом//Освіта і управління. – 1999. – Т.3. - №2. с. 48-56.
6. Єльнікова Г. Закономірності управління загальною середньою освітою в Україні // Шлях освіти. – 2000. - №3 – с. 13-16.
7. Кремінь В.Г. Еліта: витоки, сутність, перспектива/ - К.: Т-во «Знання України», 2011. – 526с.
8. Мормаза О. Визначення рівня кваліфікації керівника школи //Освіта і управління. – 1997. – Т.1. - №1 – с.59-63.
9. Розгон 5. Психологічні аспекти управління навчальним закладом // Рідна школа. – 2000. - №4. – с.33-34.
10. Тюріна Л.Г. Моделювання в управлінській діяльності директора школи // Директор школи. – 2000. №36. - с. 11-17.
11. Управління персоналом: Навч. посібник М.Д. Виноградський, С.В. Беляєва А.М. Виноградська та ін. – Є.: ЦУЛ, 2006.
12. Хриков Є.М. Теоритичні основи внутрішкільного управління. – Луганськ: Альма-матер, 1999-118с.

Шевчишена О.В.,

кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки
та психології ХОІППО

Психологічні умови професійного розвитку вчителя в умовах модернізації освітньої галузі соціуму

У статті наведено розуміння сутності професійного розвитку педагога як невід'ємної частини професіоналізації його особистості. Виокремлено та проаналізовано психологічні умови професійного розвитку вчителя в умовах модернізації освіти. Обґрунтовано можливості стимулювання професійного розвитку вчителя на рівні психологічної служби закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: професійний розвиток педагога, освітні виклики соціуму, модернізація освіти, особистісно-професійні можливості вчителя, психологічні умови професійного розвитку педагога в умовах модернізаційних процесів в шкільній освітній сфері, психологічна служба закладів загальної середньої освіти, професійний саморозвиток вчителя.

В умовах стрімких змін, які стосуються різних сферах життєдіяльності, а відтак, посилення соціальної комунікації, зростає потреба в креативних, самодостатніх та незалежних людях, в особистостях, які відзначаються низкою компетентностей, які б давали змогу їм успішно вирішувати проблеми, що постають в їх житті.

Заклад загальної середньої освіти є ідеальним середовищем для формування в дітей та підлітків власної системи цінностей, способів мислення та інших особистих якостей, що сприяють їх успішній соціалізації в навколишньому середовищі. Тому важливо, щоб рівень організації, забезпечення та реалізації змісту освіти відповідав державним стандартам загальної середньої освіти, а саме, вимогам до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувача загальної середньої освіти відповідного рівня.

Тому реформування освітньої галузі українського соціуму обумовлює потребу в педагогічних працівниках, які є позитивно налаштованими на виклики, зумовлені освітньою практикою, готовими підтримувати компетентісно-знаннєву парадигму освіти, а відтак, розглядати навчання як відкриту систему за участі учнів, вчителів, адміністрації та батьків на умовах широкого партнерства, яке, в свою чергу, відбувається у доцільних та прийнятних формах.

Однією з важливих вимог часу, як сьогодні відомо, є концепція «Нової української школи». Основними поняттями, які є характерними для вище згаданого підходу щодо організації освітнього процесу в сучасній українській школі, є педагогіка партнерства, готовність до інновацій, нові стандарти й результати навчання, автономія школи і вчителя тощо.

Якщо окремо вести мову про **професійний розвиток вчителя**, то дане поняття, якщо відштовхуватись від аналізу численних досліджень в цій проблематиці, фахівці розглядають як процес постійного вдосконалення особистісних, соціальних і професійних компетентностей педагога.

Однак, чи усвідомлюють вчителі важливість модернізаційних процесів, які супроводжують сучасну школу? Чи усвідомлюють вони організаційно-педагогічні засади, на яких має здійснюватися освітній процес задля забезпечення набуття учнем компетентностей? І взагалі, чи мають вони можливість підтримувати нововведення, пов'язані з освітнім процесом? Ті чи інші питання залишаються відкритими. Тому в умовах освітніх викликів соціуму виявляє себе потреба у посиленні **психологічних умов**, необхідних для професійного розвитку педагога в умовах освітніх викликів сьогодення.

Так як школа має бути в авангарді суспільних змін, то основним суб'єктом реалізації відповідних перетворень, що відбуваються в освітній сфері, є особистість педагога. Однак, під час професійного розвитку будь-який вчитель, як відомо, не лише розвиває педагогічні здібності, вдосконалює власні знання, вміння та навички, але й може іноді чинити негативний вплив на якість освітнього процесу.

Для прикладу, вчитель в деяких аспектах професійної діяльності й досі продовжує бути підвладним педагогічним стереотипам, що мають місце в сучасній школі (наприклад, відсутність прагматичного спрямування освітнього процесу, неготовність педагогічного працівника адаптуватися до освітніх викликів соціуму тощо). Педагогу не завжди вистачає професійних здатностей, необхідних для забезпечення активної взаємодії учнів. Керівники не завжди відзначаються компетентностями щодо систематичного відстеження професійних можливостей вчительського складу закладів загальної середньої освіти, а відтак, можливостями створювати умови задля підвищення професійного рівня педагогічних працівників. Вище згадані явища, в цілому, перешкоджають професійному становленню вчителя, а відтак, можуть негативно позначатися на результатах освітнього процесу закладу загальної середньої освіти.

В умовах модернізації освіти для педагогічної аудиторії характерною є заострення певних протиріч, зокрема: між прагненням до втілення нового в системі освіти та потребою збереження попередніх стилей взаємодії між вчителем та учнями, а відтак репродуктивних методів навчання; високими вимогами освітнього середовища та актуальним досвідом вчителя (його знаннями, вміннями та можливостями).

Тому можна вважати, що професійне становлення сучасного вчителя є тривалим, доволі складним цілісним процесом, який обумовлюється низкою різноманітних соціальних, педагогічних та психологічних чинників. Ефективність реалізації назрілих завдань модернізації освіти вимірюється, в свою чергу, психологічною підтримкою

професійного розвитку вчителя шляхом йому допомоги щодо вирішення назрілих суперечностей. Відтак, це потребує теоретичного осмислення психологічних умов професійного розвитку вчителя в межах модернізаційних процесів, які супроводжують шкільний освітній простір.

В контексті даної проблематики напрошується питання щодо суб'єктної позиції вчителя, яка б давала змогу йому глибоко усвідомлювати рівень власних як професійних, так і особистісних ресурсів, а відтак, активно управляти ними. В своїх дослідженнях О.М.Кокун та Л.Є.Паутова зазначають, що в контексті особистісно-професійного розвитку вчителя відіграє наявність акмеологічної позиції, яка, в свою чергу, може виявлятися в його особистісній активності, в його прагненні до реалізації власних потенціалів в соціумі, а відтак, готовності до подальшого самовдосконалення [2, 4].

Тому в даній статті ми зосереджуємо увагу на професійно-педагогічному (самостійному, критичному) мисленні вчителя, ціннісних орієнтаціях та незалежності його особистості.

Враховуючи освітні виклики сьогодення, можна бути твердо переконаним, що сучасному суспільству потрібний педагог, який володіє новим баченням школи, взаємин учня з вчителем та навколишнього світу в цілому, а відтак, новим педагогічним мисленням загалом.

Тому однією з психологічних умов професійного розвитку вчителя є оволодіння ним новим «педагогічним баченням» подій, які супроводжують освітній процес. Що стосується «педагогічного бачення», то подібне явище, на нашу думку, завжди супроводжує вчителя, на якому б етапі суспільного розвитку йому не доводилось працювати. Однак, сьогодення диктує нові вимоги до особистості вчителя. В умовах нових освітніх викликів важливо, щоб педагог відзначався готовністю до усвідомлення та переосмислення педагогічних ролей та функцій педагогічного спілкування, сприйняття себе та учнів як рівнозначних повноцінних учасників освітнього процесу, забезпечення подачі знань крізь призму особистісно-орієнтованих технологій, які нам пропонує сучасна психолого-педагогічна практика.

Відповідно, управління освітнім процесом спонукає педагога переосмислювати нові стратегії і тактики вирішення проблемних задач. В умовах формування нового інноваційного середовища вчитель потребує нового складу мислення. Формальне ставлення до професійної діяльності та стереотипне мислення педагога, як відомо, виступає в якості дестабілізуючого фактора на шляху до його професійної діяльності як творчого процесу. Тому під час виконання професійних обов'язків в контексті переліку домінуючих рис та якостей характеру педагог потребує такої якості, як самостійність мислення.

Самостійне мислення, на нашу думку, доречно розглядати не просто як окремих вид мислення педагога, а як органічну частину цілісної особистості вчителя. Саме самостійне мислення педагога сприяє успішному формулюванню ним педагогічних цілей; ефективному вибору засобів та способів їх розв'язання; формуванню педагогічних суджень та умовисновків, а відтак, ефективному розвитку професійної зрілості вчителя як фахівця.

Самостійне мислення як одна з психологічних умов професійного розвитку вчителя, в свою чергу, корелює з критичністю мислення педагога. Критичність мислення вчителя, на нашу думку, виявляється в здатності не підпадати під вплив чужих думок та копіювати стиль педагогічного спілкування інших колег, а в його особистій здатності позитивно чи негативно оцінювати аспекти педагогічного факту чи ситуації, яка склалася.

Педагог з самостійним, критичним складом розуму ретельно аналізує свої думки, вимогливо та справедливо їх оцінюють, зважають всі аргументи «за» і «проти», виявляючи тим самим самокритичне ставлення до власних педагогічних рішень та їх наслідків.

Окремої уваги, на нашу думку, може заслуговувати питання ціннісних орієнтацій педагога. Вони є тою особистісною характеристикою, наявність якої сприяє якісному виконанню вчителем своїх професійних обов'язків.

Слушним з приводу вище згаданої проблематики, на нашу думку, є твердження І.Ф.Ісаєва. За переконаннями автора, учитель, який перебуває на етапі підготовки та здійснення професійної діяльності, оволодіває певними педагогічними цінностями, а відтак, переводить їх у площину власних професійних переконань, іншими словами, суб'єктивує їх [1]. Вище згадане положення є співзвучним із думкою В.А.Сластеніна. За переконаннями дослідника, саме рівень суб'єктивації педагогічних цінностей слугує показником особистісно-професійного розвитку вчителя [5].

Якщо, в цілому, відштовхуватись від аналізу психолого-педагогічних досліджень з приводу педагогічних цінностей вчителя, то їх доцільно трактувати як певні орієнтири, на основі яких вчитель здійснює свої професійні обов'язки.

В якості акмеофакторів як окремих важливих детермінант професійного розвитку педагога можуть виступати: прагнення до педагогічної майстерності та професійної самореалізації, самосвідомість та рефлексивна компетентність вчителя, його відповідальність за виконання професійних завдань, світоглядно-філософська позиція педагога в контексті освітніх інновацій.

Сучасна школа, якщо відштовхуватися в цілому від концепції «Нової української школи», потребує умотивованого вчителя, фахівця, який має широкий діапазон творчості та готовий зростати професійно. А тому сучасному вчителеві важливо відзначитися такими особистісно-професійними якостями, як впевненість, рішучість, ініціативність, динамічність; креативними якостями особистості; здатністю до логічної аргументації своїх поглядів та переконань; вмінням адаптувати свої професійні підходи до психологічних особливостей сучасних школярів; незалежністю, гнучкістю та інтуїтивністю мислення, його позитивною спрямованістю під час розгляду та вирішення різноманітних педагогічних задач, пов'язаних із налагодженням стосунків із учнівською аудиторією.

Звичайно, що одним із вагомих дезадаптаційних факторів, що негативно позначається на професійному розвитку вчителя, є матеріальне забезпечення. В якості фрустраційних факторів окрім матеріального стану виступають: становище вчителя в суспільстві, можливість вибору місця роботи, зміст роботи в цілому, взаємини з адміністрацією та підтримка ініціатив вчителя зі сторони керівництва школи щодо покращення якості освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.

Матеріальне та цифрове забезпечення освітнього процесу наразі є одним із запитів, який продовжує себе виявляти на рівні педагогічної аудиторії. В загальному використання інформаційно-комунікаційних технологій окрім інтенсифікації роботи з різноманітною документацією дає змогу реалізовувати ряд інших важливих завдань, зокрема: комунікація зі школярами та їх батьками, підвищення професійного рівня педагога, отримання актуальної освітньої інформації тощо. Тому сьогодні заклад загальної середньої освіти потребує розширення простору інформаційної взаємодії, а відтак, посилення соціально-культурної комунікації. Важливо, щоб бібліотеки трансформувались на сучасні інформаційно-методичні центри, які б поєднували в собі окрім інформаційної функції ще й культурну та виховну функцію [6].

Сучасний світ характеризується кардинальними змінами в різних сферах соціуму, в тому числі і в освітній сфері. Школа із закритої системи перетворюється на відкрите середовище. А відтак, у керівника закладу освіти розширюється арсенал функцій професійної діяльності. Сьогодні потребує від керівника успішного здійснення не лише управлінської, але й педагогічної діяльності, забезпечуючи тим самим реалізацію різноманітності міжсуб'єктних відносин в нових умовах освітнього простору [7].

Тому вчитель сучасної школи потребує від керівництва стимулювання його можливостей втілювати ініціативи щодо покращення якості освітнього процесу, залучення його до розробки різноманітних документів, створення різнобічних умов для популяризації власного професійного досвіду. Окрім того, вчителю важливо відзначитися академічною свободою, а саме, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі [6].

Відповідно, враховуючи сьогодні наявність конкуренції між закладами загальної середньої освіти, керівник школи як освітній менеджер повинен бути готовим до

напрацювання нової стратегії управління закладом загальної середньої освіти, до перетворення жорсткого управління на більш мобільне, гнучке та динамічне, а відтак, бути готовим впливати на формування освітніх послуг за допомогою психолого-управлінських засобів [7].

Однак, досить часто педагог не готовий працювати над посиленням власних особистісно-професійних ресурсів. Однією з причин цього явища може бути негативне, стереотипне мислення вчителя, яке не дає змоги йому ефективно використовувати власні інтелектуальні та творчі ресурси, а відтак, втілювати їх в життя, занижена самооцінка, високий рівень тривожності, наявність внутрішньо-особистісних конфліктів тощо.

Важливу роль у переосмисленні педагогами наявності в професійному житті подібних індивідуально-психологічних детермінант, а відтак, у формуванні позитивної мотивації щодо професійного зростання, відіграє психологічна служба закладу загальної середньої освіти. Саме вона покликана адаптовувати психологічні знання до дійсності, втілювати ефективні технології в педагогічну діяльність та стимулювати вчителя до розвитку педагогічної рефлексії.

Корекційна робота з вчителями може включати професійні мотиваційні тренінги з розвитку в них навичок проектувати та розробляти власні програми професійного вдосконалення, виробляти внутрішні установки щодо роботи над собою.

Моделювання тренінгових занять повинно включати вправи, які спрямовані на розвиток у педагогічного працівника вмінь аналізувати проблемні ситуації та напрацьовувати стратегії і тактики їх вирішення, здійснювати рефлексію власної професійної діяльності.

Важливими у роботі психолога з вчителями є заходи, спрямовані на оптимізацію працездатності педагога, на профілактику виникнення ознак втоми, які, в свою чергу, можуть бути пов'язані з недостатнім професійним рівнем (нестійкість настрою, підвищення дратівливості та байдужість до роботи).

Тому в план роботи діяльності психолога закладу загальної середньої освіти важливо включати заходи, спрямовані на оптимізацію адаптаційних можливостей педагогічних працівників. Важливо при цьому, щоб зміст подібних заходів був націлений на реалізацію наступних завдань, зокрема: стимулювання вчителя до оволодіння методами емоційної саморегуляції, зниження у нього рівня педагогічної тривожності, допомога у налагодженні конструктивних взаємостосунків між усіма учасниками освітнього процесу.

Успішній самокорекції власної педагогічної діяльності педагога також можуть сприяти семінари-практикуми, творчі звіти, аутотренінги, проблемні семінари, круглі столи, творчі (динамічні) групи вчителів, тренінги з розвитку інноваційного та творчого мислення, позитивної «Я-концепції» педагога та його прагнення до професійного саморозвитку.

Тренінгова технологія, зазвичай, ґрунтується на активізації здатностей вчителя до професійного зростання. Тому психолог, який працює над проблемою мотивації педагога до професійного зростання, повинен, в першу чергу, виділити та адаптувати тренінгові вправи до педагогічної діяльності.

В арсеналі роботи психолога з педагогами можуть мати місце вправи на самопізнання та рефлексію емоційного досвіду, на розвиток самокритики та здатностей щодо напрацювання формул самозміни власної особистості [8]. Особливої уваги можуть заслуговувати вправи, спрямовані на розвиток у вчителя конструктивного мислення, навичок конструктивного спілкування, а відтак, здатностей досягати ефективної співпраці з усіма учасниками освітнього процесу [9].

Необхідно аргументовано, виходячи з реального стану справ у школі, довести, що регулярне виконання корекційних вправ допоможе вчителю змінити свої налаштування, впевненіше орієнтуватись у своїй професії. Вправи необхідно підбирати відповідно до послідовного розгортання від „нижчого” до „вищого” рівнів особистісного-професійного зростання педагога.

Подібні вправи дають змогу збагачувати професійну самосвідомість вчителя, виробляючи у нього засоби стійкої професійної позиції, заснованої на засадах гуманістичної психології. Педагог, який вміє посісти позицію „над” своєю професією і „над” самим собою, готовий до професійного саморозвитку.

За переконаннями деяких науковців, в загальному робота психолога з вчителями може будуватися у двох площинах [3]. Перша – ставлення до них як до фахівців. У цьому випадку задача психолога полягає в тому, щоб поповнити їхні психологічні знання і вміння використовувати ці знання на практиці, допомогати у психологізації освітнього процесу [3].

Друга площина – вчителі як безпосередні суб'єкти освітнього процесу. Відповідно, психолог має стежити за їхнім психологічним станом, навчати саморегуляції, а відтак, сприяти особистісному зростанню [3].

Таким чином, аналіз досліджень в контексті вище згаданої проблематики дає підстави вважати, що зростають вимоги до професіоналізму педагога як рушія якісних змін в освіті. Професійний розвиток педагога, в цілому, може обумовлюватися рядом різноманітних соціальних, педагогічних та психологічних чинників. Однак, в умовах модернізаційних процесів, які супроводжують освітній простір нашого соціуму, окремого, а відтак, доволі важливого значення в професійній діяльності педагогічного працівника набувають внутрішні характеристики. Для ефективної реалізації завдань модернізації освіти важливою є психологічна підтримка професійного розвитку вчителя через стимулювання у нього особистісно-професійних можливостей. Різноманітні конструктивні шляхи стимулювання в педагога внутрішніх ресурсів можуть знаходити своє відображення на рівні психологічної служби закладів загальної середньої освіти, адміністрації шкіл, регіональних центрів розвитку освіти. Однак зусилля вище згаданих фахівців мають зводитися до єдиного знаменника: допомога педагогу у розв'язанні внутрішніх суперечностей, а відтак, у його професійному становленні.

Що стосується перспектив подальших досліджень з приводу даної проблеми, то ми не обмежуємося лише теоретичним осмисленням психологічних засад професійного розвитку педагога в умовах модернізації освіти. Подібне явище обумовлює потребу в здійсненні науково-дослідної роботи з приводу емпіричного вивчення даного феномену, а відтак, розробки системи заходів щодо посилення у педагогічних працівників внутрішніх (психологічних) ресурсів, які б давали змогу їм повноцінно виконувати професійні обов'язки в умовах модернізаційних процесів, які супроводжують освітній простір нашого суспільства.

Список використаних джерел

1. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя: учеб. пособ. / И.Ф.Исаев. - [2-е изд.]. – М.: Академия, 2004. – 208 с.
2. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія / О.М.Кокун. – К.: ДП «Інформ-аналіт. агентство», 2012. – 200 с.
3. Панок В., Титаренко Т., Чепелева Н. Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін.: Підручник. К.: Либідь, 1999. – 536 с.
4. Паутова Л.Е. Акмеологические аспекты созидательной деятельности преподавателя высшей школы // Акмеология. 2008. № 1. С. 22-32.
5. Сластенин В.А. Акмеологические основы педагогики // Педагогика: [учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений] / В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.Н.Шиянов. – М.: Школа-Пресс, 1998. – 512 с.
6. Шевчишена О.В. Виявлення резервів підвищення якості освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти засобами соціологічних досліджень: навчально-методичний посібник / О.В.Шевчишена. – Хмельницький: ОІППО, 2021. – 124 с.
7. Шевчишена О.В. Формування психологічної готовності керівників закладів загальної середньої освіти до управлінської діяльності: науково-методичне видання / О.В.Шевчишена. – Хмельницький: ОІППО, 2019. – 92 с.
8. Шевчишена О.В. Розвиток емоційної саморегуляції сучасного педагога: науково-метод. посіб. / О.В.Шевчишена. – Хмельницький: ОІППО, 2015. – 124 с.

9. Шевчишена О.В. Соціально-просвітницький тренінг з розвитку самногенного мислення педагога: навч.-метод. посіб. / О.В.Шевчишена. – Хмельницький: ОІППО, 2013. – 64 с.

Шевчук Т.О.,
вчитель української мови та літератури
Дунаєвецької ЗОШ І-ІІІ ст. №3

Сучасні педагогічні технології навчання українській мові та літератури

Учні повинні сприймати рідну мову не як звичайний шкільний предмет, а як безцінне духовне багатство, як частину своєї природи, яку виплекали, зберегли і передали нам попередні покоління. Рідна мова не є іноземною, а володіння іноземною мовою – це досягнення саме по собі. Рідна мова – це тонка мова, яка шліфується сотнями років, це інструмент мислення, пристосований до цього, а не до іншого середовища та ментальності, це інструмент для розуміння таємниць навколишнього світу. Тому для оцінювання високим балом важливо не стільки розуміння правил, правильне написання слів і речень і правильна структура речення, скільки повага до мови та безперервне використання нею. Бо тільки той, хто активно користується мовою, розвиватиме мову, пристосовується до нових потреб, узгоджуватиме її із загальним прогресом.

Ключові слова: технології навчання, орфографічна та пунктуаційна грамотність, фонетика, розвиваюче навчання,

Протягом століть кожен народ створював свою мову відповідно до власного темпераменту, менталітету, світогляду, природного середовища та власних потреб, а не потреб інших.

В очах українських школярів рідна мова має бути найпрестижнішою. Це вимагає від дітей розуміння того, що наша мова давня, багата і могутня. І, до того ж, одна з наймелодійніших. Це принаймні втричі давніша, ніж англійська чи російська. Навіть у складних історичних умовах вона створила надзвичайно художні шедеври та переклала найвидатніші твори. Тарас Шевченко довів її велич і могутність півтора століття тому. Чи буде вона величнішим і могутнішим, залежить від величі та сили народу.

Яка мета уроків рідної мови у старшій школі? З цього приводу існують різні думки. Одними з основних завдань шкільної програми з рідної мови є розвиток орфографічних, пунктуаційних та стилістичних навичок учнів. Інші вважають, що значення навчання рідної мови в школі полягає в тому, щоб виховувати зв'язне мовлення учнів, навчити дітей говорити добре, змістовно та відповідати нормам літературної мови. Треті вперше прийшли до досконалого знання граматики та орфографічних правил, їх точних виразів.

Звичайно, все це вкрай необхідно: орфографічна та пунктуаційна грамотність, розвиток зв'язної фонетики, знання мовних законів. Це важливі аспекти надзвичайно важливої справи – всебічного розвитку рідної мови. Але якщо діти не люблять рідну мову, то все це втрачає сенс.

Адже любов до рідної мови починається з любові до Батьківщини. Не дивно, що найближчим часом на шанувальників рідного слова наклеять зловісних, а часом і фатальних ярликів «буржуазних націоналістів»: суржик — так, бо суржик не поважає свою, чисту і правильну літературну мову — це небезпечно, бо люди поважають себе і пам'ятають про своє коріння, тому не хочуть слухати блуду.

Другим основним завданням шкільної програми з рідної мови є виховання мислення учнів. Ми занадто довго стикаємося з цими недоліками, і занижена самооцінка нас штовхає в свідомість, поки ми самі в це не повіримо

У дорослому житті випускникам доведеться думати, аналізувати, робити висновки та приймати рішення.

Нарешті, у навчанні важливо не знання, а розуміння. У розумінні формуються правильні і потужні знання. Якщо учень не розуміє структури явища і не може побачити